

s ő es a kenyeret aprította belé, s bévitte a házvezetőné, s letette a tányért az asszony elejibe. Mikor kifogyott belőle, akkor a félgűrű megmaradt a tányér fenekibe, met belélopta vót Szent László.

– Ki van itt?

– Itt egy ügyes ember.

– Küldje bé – aszongya – hogy lássuk milyen? Ki az az ügyes ember?

Akkor béküldte, s nem mondta meg Szent László király az ő nevit, hanem azt kérdezte az asszony, hogy:

– Maga mit keres itt, s mit kaptam én a tányér fenekin. Milyen félgűrűt?

S akkor azt mondta Szent László király:

– Vedd csak elő magad a társát!

Akkor elévette az asszony a társát s esszepásztították.

– Na most látod-e hogy ki az?

– S akkor elévette Szent László király a fél zsebkendőt es, s aszonta vedd elé a társát. S az azon elévette a társát, s így üsmerkedtek meg, hogy csakugyan 30 éve, hogy nem találkoztak, s most egyik a másikat megkapták. S akkor az asszon bévallotta, hogy ő ugyanes állapotos maradott, s ezt a két fiát azután növelte, s mindkettőt papnak tanítottatta. S így Szent László, ki hálát adott a Mindenható Istennek, hogy bé nem lótt az ablakon, hogy a két pap fia megmaradott. Azóta van húshagyó kedd, addig csak húshagyó vasárnap vót.”

Íme két más helyi monda, amelyeket Salamon Anikó gyűjtött, de az öregebb adatközlők ma is mindnyájan ismerik azokat valamilyen formában:

„Szent László innet származott, Erdélyből fel Magyarországra. Szent Lászlót egy kösziklának szorították meg, s egy kővel verték úgy meg hogy. Nem tudták másképp levenni. Akkor Vásárhelyen túl egy kösziklának nekiszorították, s addig lötték vót, hogy a nyilak egy kösziklába beléfúrtak, de Szent Lászlót nem tudták megfogni. S akkor a csapatja előjött, Szent Lászlónak a csapatja. Összegyűltek, eztán onné a kösziklából vették vót ki Szent Lászlót. Aztán úgy ment fel Szent László Magyarországra. Ott van egy olyan hely, hogy Szent László forrása. Ő eresztette meg a forrást. A csapatja hullott el víz nélkül, s akkor Szent László imádkozott, s víz ütte fel magát. S aztán úgy maradt ő szent.”

„Szent Lászlónak olyan lova vót, hogy tátos vót. Olyan vót, hogy egyik hegyről ő megszökte magát és zsupp a másikra. Szent Lászlót aztán innet felhajtották egészen Vásárhelyig.

Vásárhelyt, ha jártak, Szent László hasadékját látták-e? (Ez a Tordai-hasadék!) Meg van a süllyedés. Úgy lett, hogy ott megszorították vót Szent Lászlót a pogányok, eppe érték utol, akkor megszöktette a lovát, majdnem repült, s utána a föld meghasadt, s beléestek a pogányok, s azt a mai napig úgy hívják, hogy Szent László suvadása.”

Ha megfigyeltük, a nyomok erősen kapcsolódnak a vélt valóságához. A gyimesiek mintha még ma is látnák ezeket a nyomokat, persze itt már csak lelki nyomokról van szó. A gyimesi csángók lelkében maradtak, mint igaz gyöngyszemek, évszázadokon át. Jó az, hogy vezérek jönnek-mennek, de a nép marad. S mindig tudja, ki az ő hőse, s tudni fogja: mit érdemes megőrizni, élesztgetni.

Tankó Gyula

Szent László pénze

Az Aranyos és a Kis-Szamos vízválasztóján, akárcsak Erdély-szerzte, a kerek idomú, a lapos csigakövéleteket a nép kőpénznek vagy Szent László király pénzének nevezi, s kialakulását a szent életű királynak a kunok ellen vívott győzelmes csatáihoz (1091) kapcsolja. A következőkben ennek két mondabeli változatát ismertetem.

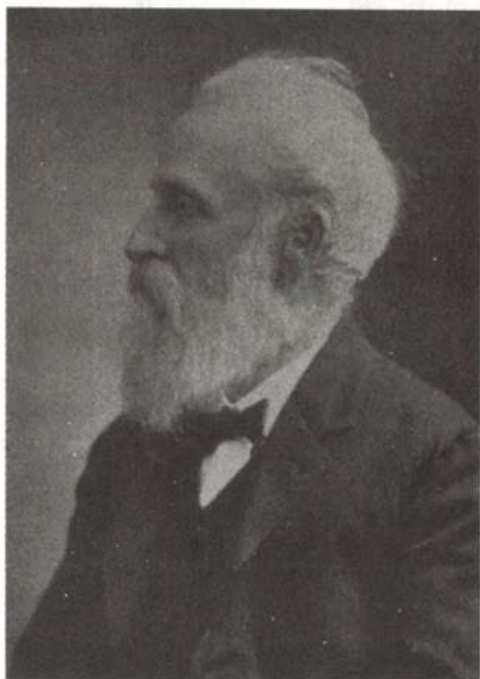
A szent király az őt üldöző kunok közé aranypénzt szórt. Amikor ezek összeszedésére a kunok leugráltak lovaikról, az aranyok mind kővé változtak át. Az ezen dühbe jött kunok fogvicsorgatva vették újból üzőbe a kezeikből már kétszer is kisiklott királyt, amikor a hegy élén feltűnt a magyar seregnek a király segítségére sietők zöme. A király a magyar sereg élére állt, mire a kunok csakhamar visszafordultak, üldözöttekké váltak, s a csatában mind elestek.

A magyarok a kunoknak a Hesdát magaslatán lévő táborhelyét elfoglalva nagy zsákmányra tettek szert. A fényes győzelem emlékére nevezték el a hegy ezen részét Király-erdejének, s csúcsára a király emlékimolát építtetett a kunoknál talált zsákmányból. Odább, a hegység túlsó oldalán a kunok kezeiből kiszabadított magyar foglyokat letelepítette s fényes templomot építtetett számukra. Az így keletkezett település ma is a Szent László (Tordaszentlászló) nevet viseli.

Szent László király a kunokkal vívott csatája alkalmával egy éjjelen ezen a vidéken pihentette meg kifáradt seregét. A kunok, hogy az üldöző magyarok elől megszabaduljanak, a náluk levő pénzeket eldobálták, arra gondolva, hogy kedves lévén az üldözők előtt a pénz, s amíg azt felszedik, időt nyerhetnek a menekülésre. Szent László király azonban átlátott a kunok ravaszságán, s buzgó imádságában arra kérte az Istent, hogy változtassa át a pénzt kövekké. Imádságára a pénz kővé változott, így lehetővé vált a kunok üldözése és leverése. Innen van Szentlászló határában is az a tömérdek kőpénz, amelyet a Bach-korszak óta a Kolozsvártól a Hesdát völgyén Tordára haladó országút tömítésére is felhasználtak.

Boldizsár Zeyk Imre

Százötven éve született id. Entz Géza

1842. március 29-én, 150 esztendeje született Mezőkomáromban¹ (Lengyel Lujza és dr. Entz Ferenc² negyedik gyermekeként) a magyar állattantudomány világhírű szellemóriása, id. Entz Géza. Édesatyja a kis Géza világrajöttekor éppen tíz éve állott már herceg Batthyány Fülöp szolgálatában, mint uradalmi orvos. Szabad idejében gyümölcs-, szőlő- és zöldségtermesztéssel foglalkozott. A Sió magas partján elterülő kertjükben pompás szőlőparcellák és

¹A mezőföldi falu múltbeli értékeiről bővebben szöveg Mezőkomárom művelődéstörténeti emlékei (Honismeret, 1981. 4. 38–40 old.) című írásomban, melyben röviden érintem id. Entz G. pályáját, s közlöm a tudós 41 éves korában készült arcképfotóját, szülőházának fényképét.

²Pályáját dr. Geday Gusztáv méltatja: *Dr. Entz Ferenc, a modern magyar kertészet megalapítója* (Honismeret, 1980. 6. 41–43. old.)